

EL TESTIMONI D'UN CREIENT DEL SEGLE XXI

(JAUME BOTEY I VALLÈS PER ELL MATEIX)

• Quan, a finals dels 60, la mateixa gent de Can Serra de l'Hospitalet que volia una església va haver bastit la *Casa de la Reconciliació*, on en Jaume aplicava a l'Escola d'adults el mètode Freire per a l'alfabetització, que ja havia aplicat al Camp de la Bota, Francisco Fernández Buey, marxista, catedràtic de Filosofia del Dret, Moral i Política a l'UPF, li demanà de fer classes en aquell edifici-església, que no semblava una església. Volia convertir la teoria marxista en praxi. En Jaume s'hi va avenir pensant que duraria poc. Contra el que es pensava, ho va fer durant més de mitja dotzena d'anys, durant els quals li demanà de portar-hi un amic, també marxista: el catedràtic d'economia Manuel Sacristán. Vist que, per d'altres raons, era molt conegut, per fer palanca li argumentà: "*Diré a Manolo que no se presente a los alumnos como Sacristán.*" Botey li contestà somrient: "*Paco, ¿crees que aquí alguien sabe quién es Manolo Sacristán?*" Hi va fer classes de "lectura del diari" (el mateix que feia durant els mateixos anys, don Roberto, deixeble de don Milani, a les barraques de Cinecittà), fins que es va haver de sotmetre a diàlisi. Sense que la gent en fos conscient, en Jaume tenia a la *Casa de la Reconciliació* dos catedràtics eminents fent alfabetització.

• Des de l'inici dels setanta, Espanya viu una situació excepcional en un moment històric excepcional, la transició política: esgotament del règim i de la repressió i inicial cohesió de la resistència. A casa nostra l'"Assemblea de Catalunya" fou l'expressió més massiva que vertebrava el moviment popular contra el franquisme i va liderar el procés de transició. Des del primer moment, Agustí de Semir hi tingué un paper rellevant com a persona independent d'adscripció política i pel seu tarannà obert i dialogant. [...] Però el model de transició, com en tantes altres transicions polítiques, especialment a Llatinoamèrica, havia estat pactat per dalt i d'esquenes al moviment popular. ('Converses amb Agustí de Semir', 2005).

• Atès que a la *Casa de Reconciliació* s'hi seguien les doctrines de Freire, seguint fil per randa el vessant alliberador de l'educació, s'havia fet un llibret fotocopiats que, amb el temps, compilà la M. Mercè Romans: *Así aprendemos los adultos en l'Hospitalet/ Así aprendemos los adultos en Can Serra* (1980). Però un grupet desitjava que Freire en persona beneís aquell manual. Aprofitaren que vivia a Ginebra, exiliat, i el grupet, després d'enviar-li el llibretó, va obtenir una cita un matí a les 9 per avaluar-lo. S'hi presentaren puntualment però ell no era enlloc. La dona encarregada de la casa on vivia es desfeia en excuses perquè no arribava. Es presentà a quarts d'onze, una mica més alegre del compte: s'havia passat la nit celebrant la victòria de la selecció del Brasil sobre la d'Argentina. (Per això dedueixo que havia de ser el 31-VI-74.) El mite se'ls desfeia per moments. Es queixà de la mantega del desdejuní i en comptes de parlar-los del manual de Can Serra els demanà sobre l'Espanya de Franco. Atès que hi havia gent que l'havia patit, li van donar detalls de tota mena. Complagut, els va dir: "Si saben tantes coses de Franco, segur que el manual és bo". En Jaume explicava que de l'experiència n'havia extret que no hi ha manuals ni pastilles per a l'educació. Només si coneixes la situació de la gent i l'estimes és possible establir un projecte educatiu.

• Deia en Jaume aquells anys 70: "Cal pensar si la cultura es presenta com una cultura de consum —"bancària", segons Freire—, que afavoreix tan sols aspectes competitiu i individualistes, o és alguna cosa diferent. Perquè a Freire li interessava fonamentalment la formació de les consciències en relació a les condicions econòmiques i polítiques que envolten l'individu."

• D'aquest seguici pedagògic en queden traces a l'article d'en Jaume, "*La educación de adultos, hoy*" dins *Cuadernos de pedagogia*, núm. 40 (Abril 1978)p. 6-28 i, conjuntament amb A. Formariz, a "*Presència de Freire en el naixement i evolució de les escoles d'adults de Catalunya*" dins *Temps d'Educació*, núm 1 (Barcelona, 1989)p. 33-58. I sobretot al pròleg de la versió catalana de *L'Educació com a pràctica de la llibertat i altres escrits de Paulo Freire* (Vic: Eumo, 1987; 1994²).

- En un breu resum de fa un parell d'anys, en Jaume exposava així les seves concepcions sobre el fet educatiu:

- El fet educatiu està arrelat a la societat, al barri, al territori on es viu. Tot el que es faci en un barri com Can Serra ajudarà al que es faci en altres barris de Sants, La Bordeta, Nou Barris o Ciutat Vella;

- El fet educatiu és un fet històric que necessita conèixer les dades de les situacions en què està submergit el mateix fet educatiu per millorar totes les situacions;

- Es tracta d'un fet comunitari;

- És un fet polític en tant que transformador social i amb pensament crític, però amb respecte absolut al pensament dels altres, a qui cal considerar adults que poden prendre les seves decisions.

- Preocupat per l'afabetització d'adults, es relacionà amb Miquel Soler, Director de la secció d'alfabetització de la UNESCO (1961-1982), i publicà en català el seu llibre *Educació, resistència i esperança* (2015).

- Fa un parell d'estius ens mostrava complagut a uns quants amics la Cooperativa L'Olivera de Vallbona de les Monges, que ell havia promogut i presidit. L'aventura començà el 1974 amb tres persones més per posar en marxa un projecte col·lectiu des de valors cristians i de transformació social per ajudar a gent amb dificultats: discapacitats, presos, persones amb famílies desestructurades... Les finques actualment produeixen més de 200.000 kg de raïm. La Cooperativa col·labora avui amb d'altres projectes similars. Es comercialitzen lots de productes amb vi i oli verge propis, galetes El Rosal de l'associació Alba, Centre de col·locació de Tàrraga, infusions, torrons i altres productes originats en altres llocs.

- Pocs dels seus coneguts saben que fou professor de l'Institut Torras i Bages (1968) i professor d'història de la UAB des de 1975. El 1978 va viure a Vallbona de les Monges, d'on el va anar a buscar Joan Saura per presentar-se a les eleccions municipals de 1979, gràcies a les quals fou el primer regidor d'educació de l'Hospitalet, elegit en les llistes del PSUC (1979-1983). També va promoure el Centre d'Estudis de l'Hospitalet (1984) —ciutat que li atorgà el Premi d'Honor el 1999—, i fou director de l'Escola de Mestres de la UAB en el moment del traspàs cap a Facultat d'Educació (1991). Participà com a membre fundador en la creació de ICV i EUiA, de la qual fou president (2000-2002).

- Joan Soler i Amigó, Premi Nacional de Cultura Popular 2006 ha escrit: "En Jaume va formar part de la llista del PSUC en les eleccions del primer ajuntament democràtic de l'Hospitalet (1978-1982). Ell no era ni pretenia ser un polític de professió, però en aquells primers anys de democràcia calia ser, no sols al carrer sinó a l'escola i a l'ajuntament. Tot era per fer —i molt per desfer!—, per crear, per renovar, per innovar. I l'Hospitalet era la segona ciutat de Catalunya en nombre d'habitants. [...] Junt amb altres ajuntaments d'esquerres, l'escolarització de tots els nois i noies i dels adults era el primer dels reptes: cap infant sense escola (perquè n'hi havia molts sense plaça escolar). Una escolarització en el marc d'una escola catalana. I una dinàmica educativa en la línia de l'anomenada escola activa, cap al que després seria la immersió lingüística, que avui la dreta espanyolista intenta carregar-se. La tasca s'obriria en una doble dimensió: la construcció de noves escoles públiques i les campanyes de matriculació, anaven juntes a una renovació pedagògica, participativa. Tot era u. En Jaume va orientar la tasca de la seva regidoria amb la publicació d'un Llibre Blanc de les escoles de l'Hospitalet i introduint ja la informàtica com una acció capdavantera de les "noves tecnologies", mostra d'una visió de present i de futur que va ser intensa i extensa. [...] La Generalitat tot just iniciava la seva activitat, i per tant els ajuntaments —la institució més propera a la ciutadania— eren els capdavanters en l'educació. No es tractava tan sols d'una tasca escola endins sinó també escola enfora, no sols partint de l'ensenyament sinó de l'educació. Dels barris a la ciutat, en la perspectiva del que després s'anomenaria la 'ciutat educadora'. Només ho enunciem: música-escola, teatre-escola, les estades escola-natura, els horts escolars, les rondalles, les festes populars, sobretot la Fira d'Hivern de les escoles, que s'estenia festivament pels carrers com una fira de santa Llúcia nadalenca: la ciutat convertida en escola. I, un cop finalitzat el curs, les Escoles d'Estiu per a mestres i professors."

- Com a regidor d'educació a l'Hospitalet feia iniciar el curs escolar amb una seva lliçó inaugural, on es tractaven temes com el centenari Darwin, les idees ecològiques de Marx, la vida i l'obra de Narcís Monturiol... Es tractava de transformar la ciutat, l'escola, els mestres. I, a més a més, tenia cura dels *Quaderns urbans*, que incloïen dades, gràfiques i plànols per treballar la ciutat, i visites per conèixer com funciona un ajuntament per dins. I *De pagesos a aturats*, que abordava la crisi econòmica i social d'aquells anys. I els *Quaderns del Baix* en què es treballava conjuntament amb mestres del Baix Llobregat.

- En el pròleg del llibre *Els noms de les escoles de l'Hospitalet*, en Jaume Botey valorava la recuperació de la toponímia local i dels noms dels que foren mestres, poetes, artistes, tècnics i científics. Deia: “Tots som mestres del bon fer, mestres del saber viure per fer una ciutat millor. Mestres en allò fonamental que hauria de fer l'escola: educar per viure en comú en una ciutat, tot millorant-la”.

- Faig meves les paraules d'Agustí de Semir el 1999: “L'actual etapa de globalització té el capital financer com agent fonamental, i com a motor de desenvolupament econòmic el principi de la desigualtat. El pensament únic i mercat com a ídol porten al lucre com a valor únic: Fora del mercat no hi ha salvació”. (‘Converses amb Agustí de Semir’, 2005.)

- Membre actiu de Cristians pel Socialisme, ha estat observador internacional a Nicaragua — presidí la seva Casa a Barcelona—, El Salvador, Chiapas, Iraq i dels camps palestins al Líban, entre d'altres. Treballà sempre a favor del diàleg multicultural i entre religions. Forma part del comitè organitzador del Fòrum Mundial de Teologia i ha participat en els de Porto Alegre (2002), Nairobi (2007), Belém (2009), Dakar (2011) i Tunísia (2013) i en els celebrats a Catalunya.

- Al Jaume no li agradava gens parlar de les seves coses. En els llibres de “Cristianisme al segle XXI” m’hi feia posar el currículum biogràfic dels participants en les ponències, però el seu l’amagava sempre i no li agradava ni constar com a President que era de l’Associació. “M’has de fer el teu currículum”, li vaig insistir darrerament: “Posa-hi que les meves preocupacions tant teòriques com socials han estat les de les perifèries urbanes i la immigració, que he estat membre dels moviments antiglobalitzadors, de solidaritat, contra les guerres i en pro de la pau, davant de processos promoguts pel BM, FMI, OMC, i que estic vinculat als moviments socials i culturals d’Amèrica Llatina i Mèxic.” Sortosament existeix Internet i vaig poder consultar-hi la seva extensa biografia a l’hora d’escriure’n la necrològica. Per a les seves preocupacions socials cal comptar amb la coautoria de la primera Bibliografia de l’Hospitalet (1984) i com a autor de *Cinquanta-quatre relats d’immigració* (1986), *Identitat ètnica i identitat de classe. Què ha passat amb els immigrants del període 1955-1975?*, a *Articulació social de la Barcelona contemporània* (1997), *Construir una societat intercultural*, (1999) o *L’Olivera: terra i gent* (2014). Per a les seves postures socioeconòmiques, *Los dueños del mundo y los cuarenta ladrones* (2002), *Alpha 63. Fets i llegats* (2010), *No pasarán... aunque lleven trajes. La lucha contra la extrema derecha hoy* (2010), *Educació, gestió i territori: 10 anys de Tékhne* (2011), *Contra la ignorància informada. Els valors davant l’impacte de les noves tecnologies de la comunicació* (2012), *El col·lapse del sistema. Bases per a pensar el nou mil·lenni* (2014). Les seves concepcions sobre la relació entre fe i món les trobem a *La Iglesia católica y el nacionalismo español a Nacionalismo español* (2005), en els *Quaderns de Cristianisme i Justícia: El Déu de Bush*, núm. 126 (2004), *Agustí de Semir*, núm. 136 (2005); *Construir l’esperança*, núm. 154 (2008), *Capellans obrers*, núm. 175 (2011), *A 500 anys de la Reforma protestant*, núm. 204 (2017) i pel que fa al procés nacional català cal llegir la *Introducció a El procés nacional català* (2015) i *El nacionalismo catalán y los sentimientos a Iglesia Viva*, núm. 263 (2015).

- Jesús, víctima de la Llei, és condemnat per blasfem, per subvertir l’ordre públic, per heretge. Déu és el Déu de la vida i la seva mort és un acte al qual Jesús se sotmet, en contra de la seva voluntat, resultat de la presència de mal en el món. Res a veure amb el que transmetia la desafortunada pel·lícula de Gibson, *La Passió*, on Déu apareix com un déu sàdic i venjatiu, autoritari, que necessita la mort del seu fill per expiar els pecats del món. Implícitament, el film reforçava el poder i l’autoritat de les jerarquies. La mort de Jesús no s’ha de situar en la lògica de la condemna-pecat-purificació de la pel·lícula, sinó en la lògica de l’alliberament de tota llei i del perdó. La seva mort recobra el seu sentit definitiu a partir de la vida posterior, amb el record de la primera comunitat que el va continuar considerant viu després de la mort i, en conseqüència, vencedor de la Llei i de la Mort. El vertader fonament de l’esperança és la resurrecció de Jesús. En ella es resumeix el missatge de l’Aliança. És Déu qui dona una vida que fa superar la mort. Per tant la mort ja no podrà ser vista més com un càstig, sinó com una nova manera de ser present, en la història, el Déu de la vida. Ara, si el pitjor mal de tots, la mort, ha estat vençut, com pot seguir existint l’esperança històrica en un món millor, quan, per a les majories, la vida va de mal en pitjor? [...] El Déu de la creu és en i amb els crucificats. Déu no rau enllà del cel ni en les elucubracions teològiques. La divinitat de “Deu es revela en el Déu de la creu, en la presència del mal. Durant segles, des de Job als racionalismes, la responsabilitat del problema del mal era atribuïda a Déu. L’única resposta era el misteri de no haver-hi

resposta. Situat en la perspectiva de la història com a espai de revelació, Torres Quiruga, a *Esperanza a pesar del mal*, apunta a la intrínseca limitació de tot el que és contingent i, en conseqüència, de tota la creació. És la humanitat sencera la responsable de les seves esperances històriques. (*Construir l'esperança*, 2008).

- El text és un exercici de sinceritat. [...] És també un llibre escrit des del dolor. Els creients hem de saber com viure la fe en una societat laica i plural i com parlar de Déu en un món en el qual Déu ha deixat de ser necessari o, com diu Lluís Duch, pot ser considerat “*Un estrany a casa nostra*”. Això fa que per a aquells que considerin que la creença ha de poder aparèixer en públic com qualsevol altre dels aspectes importants de la persona, sovint la imatge que dona la Jerarquia sigui un motiu d'escàndol. La majoria de creients hem experimentat que la realització històrica de l'Església sembla un obstacle, que la Comunitat de creients tenim pendents l'homologació en democràcia, gènere, llibertat d'opinió, assumpció de responsabilitats, etc., i que el papat no apareix ja com a solució sinó com a problema. [...] El final del llibre és d'una rabiosa profunditat evangèlica. El Papa i el Vaticà amb la seva cort, els seus ministres i ambaixadors, la seva banca, té una justificació històrica, però avui és un llast que cal eliminar. El futur és una Església que brolli de l'experiència de Déu més que de càlculs d'oportunitat, desclericalitzada, pobre i humil, acollidora, que reconegui la llibertat de consciència i la llibertat intraeclesial, democràtica, que respecti la igualtat de gènere, que consideri les diferències com una riquesa i que alimenti les identitats, que sàpiga trobar un nou llenguatge per expressar la fe en un món de canvi accelerat, sense por davant d'aquest món i sense por de perdre els privilegis que venen del passat. (Pròleg a *Carta al Papa d'un creient crític*, 2010).

- El moviment de Capellans Obrers ha estat una de les experiències més importants i originals de l'Església del segle XX. Un fet d'aquesta envergadura, que per la duresa inherent de la vida laboral, per la pobresa voluntària i l'anonimat volgut, o per les desconfiances que immediatament va suscitar en la jerarquia, comprometia a fons els capellans que van escollir aquest camí, només podia ser fruit d'una profunda vivència espiritual de l'Evangeli. [...] La preocupació dels capellans obrers se centra en el Regne, no en l'Església, que només és un instrument al servei del projecte de Jesús. L'anunci de la paternitat de Déu és una crida a viure la filiació divina i la fraternitat humana (2011).

- Sempre va voler participar com a “Cristianisme al segle XXI” a la Universitat Catalana d'Estiu de Prada, dedicant tota una jornada a una temàtica determinada. Les tres darrers varen ser el Procés Nacional Català, 500 anys de la Reforma Protestant i 10 anys sense en Lluís M. Xirinacs.

- El progrés científic ha perdut aquella seva aura ideològica i mítica que havia tingut. És ja molt comú el dubte sobre els efectes benèfics del creixement constant de la ciència i de la tècnica i hi ha dubtes sobre aquella idea que marcà tan profundament el segle passat i que identificava progrés científic amb felicitat. ('Dinamismes de caos, prejudicis i aspectes positius' dins *Contra la ignorància informada* (2012)).

- Cal canviar el sistema cap a un nou model que preservi la igualtat, els drets de tothom, la transparència, el respecte a la naturalesa. Els remeis paliatius no són suficients. En aquests sentit, la crisi ha desencadenat múltiples resistències, protestes i la proliferació d'experiències transformadores. La nostra societat bull massivament contra les retallades dels serveis bàsics, contra els desnonaments, contra una reforma laboral que deixa sense protecció el treballador, contra el racisme i la criminalització de l'immigrat, contra les accions usureres de la banca o contra el malbaratament de la naturalesa. Tot aquest moviment de protesta ve acompanyat per l'aparició de propostes alternatives, diferents i plenes d'imaginació, en els àmbits més diversos, que, entre totes, van definint l'orientació del nou model. Són petites experiències, però, a l'interior de cadascuna, hi ha una llavor d'esperança. ('Lluitem per l'esperança', *III Fòrum Català de Teologia de l'Alliberament*, gener 2014).

- L'atemptat contra el setmanari *Charlie Hebdo* a París és una manifestació més del greu conflicte entre Món Àrab i Occident. Conflicte de moltes dimensions (econòmiques, militars, polítiques, socials, històriques, geoestratègiques, culturals, religioses, respecte als drets humans i llibertat d'expressió, etc.), que ha costat fins ara milers de morts, fonamentalment del món àrab, la quasi total destrucció de quatre països i l'aparició d'organitzacions alimentades per l'odi contra Occident (7-III-2015).

- Renan va dir allò tan elemental que una nació és més que una ubicació geogràfica: és una idea, un “principi espiritual”. I aquest principi implica, d'una banda, una lectura del propi passat, que, en general, és un relat de sofriment, i d'una altra, un projecte col·lectiu o disposició de conviure amb altres en vistes a

aconseguir metes comunes. Històricament, és fals associar nacionalisme i exclusió. Hi ha nacionalismes de tota mena i les nacions, com a col·lectius humans, també poden inspirar amor, conquerir els cors, superar el “jo” cap a un “nosaltres”, implicar sacrificis, i exercir un paper valuós en la creació d’una societat justa. [...] Sorteiant Escila i Caribdis, el nacionalisme ha de ser prou “obert” per acollir els altres sense perdre la identitat i prou “tancat” per mantenir-la sense ser exclòent. El discerniment d’on són l’opressor i l’oprimit o conèixer la relació entre majoria i minoria ajudarà a comprendre que les minories invoquin arguments nacionalistes per resistir tot mobilitzant emocions que no necessàriament són les de l’arrogància o l’orgull. [...] És doctrina de l’Església que igual que les persones, els col·lectius i les nacions tenen uns Drets inalienables, que han de ser protegits i defensats; la negació o limitació d’aquests drets, entre ells el dret a l’autodeterminació suposa una ferida al col·lectiu i una continuada font de conflictes i violacions dels Drets Humans. [...] des de fa més de tres-cents anys, amb diferents intensitats, hem repetit que el reconeixement de la nostra identitat ha de tenir una expressió política que garanteixi el ple exercici dels drets col·lectius. Però la resposta del govern central no solament ha estat la total negativa, sinó la provocació, l’amenaça, la mentida, la tergiversació de la realitat. A aquesta suma de despropòsits s’hi ha acostumat a afegir la Conferència Episcopal Espanyola. (Pròleg a *El procés nacional català*, 2015.)

- Creiem que la contraposició entre la defensa d’allò que s’anomena “eix social” i el que s’anomena “eix nacional” és una equivocació, resultat d’estereotips del passat i font d’inecessaris conflictes. Justícia i Llibertat són indestruïbles. Són i han estat sempre dues vessants indivisibles d’una mateixa proposta. L’amor al nostre poble, la fermesa de les nostres conviccions i els més elementals criteris de democràcia i d’ètica universal ens ajuden a no defallir en la defensa dels nostres drets, tant individuals com col·lectius. Però ens hi impulsen també criteris evangèlics i la figura de Jesús, defensor sense matisos de la dignitat de les persones i alhora defensor de la dignitat del poble jueu. Jesús volia construir una societat lliure, d’iguals, sense cap tipus d’opressió. (Pròleg a *El procés nacional català*, 2015.)

- L’aparició sobtada d’una malaltia greu, que sense avisar trenca tot ritme i previsió, que el situa davant les incerteses del procés a venir, del laberint d’hospitals i anàlisis, possibles recaigudes i complicacions, planteja aquelles preguntes fonamentals que, com Job des que som el que som portem en nosaltres però no ens atrevim a formular. Sens dubte és un d’aquells “moments significatius” que trasbalsen, que posen en contacte amb allò més pregon d’un mateix, i que es converteix en allò que podria dir-se “experiència fundant”. Per aquell que creu en Déu com a pare, igual que per a Job, un fet així, malgrat la foscor i la nit, pot obrir un camí de llum cap a l’acció de gràcies i l’esperança. [...] D’aquest punt de trobada entre Déu i la persona, Jesús en deia “el Regne”. (Pròleg a *Déu, el mal i el meu càncer*, gener 2017).

- La gosadia i la immoralitat de les seves provocacions ens havien alarmat durant la campanya. Semblava estrany que un candidat a president pogués afirmar que mai no havia pagat impostos, que “Puc disparar contra algú en plena Cinquena Avinguda i no perdria vots” així com les seves afirmacions xenòfobes, la seva misogínia, la defensa de la tortura, el menyspreu cap a Mèxic... Com passa algunes vegades, la realitat ha superat les expectatives. Després de la presa de possessió el 20 de gener ens ha acostumat al desafiament diari, a l’audàcia epidèmica, al *in crescendo* del disbarat [...] Sens dubte el Tea Party és de dretes o d’ultradretes, però Trump és una altra cosa. Hi ha qui el defineix com l’adaptació empresarial del Ku Klux Klan del segle XXI, la reacció històrica i patològica del blanc a qui se li ha fet creure que està perseguit per un enemic que ha d’atacar. [...] El de menys és el judici sobre Trump-persona. El preocupant és la societat que l’ha votat. [...] Trump, com l’ultradreta europea, són producte de la globalització financera, del neoliberalisme i, sobretot, representen la indignació popular per la crisi del 2008. Tant Republicans com Demòcrates han fet possible el seu auge als EUA i, a Europa, les institucions financeres, la troika, els pares de l’arquitectura econòmica que han generat aquests monstres. [...] Trump en la presa de possessió, es connectà amb el poble creient-se l’elegit carismàtic de Déu i el seu portaveu. De fet, el fagocitava: “*Estarem protegits pels grans homes i dones del nostre exèrcit, per les nostres forces de policia i, el que és més important, estem protegits per Déu.*” [...] La figura de Jesús està a les antípodes: els pobres, els humils, els qui ploren i sofreixen són els preferits de Déu. D’ells és el Regne. Portar-ho a la pràctica suposa riscos, però si som seguidors de Jesús, hem d’estar disposats a acceptar-los. (*Trump vist des de l’ètica i l’Evangeli*, inèdit, febrer 2017).

- A la Teologia de la Glòria, Luter hi contraposa la Teologia de la Creu, que no busca Déu a partir de l'especulació sinó en el no-res, en el sense sentit del sofriment i en la paradoxa de les paradoxes com la crucifixió del mateix Déu.[...] La Teologia de la Creu és la teologia de la fe i del dubte. Perquè Déu està impassible, i de manera estranya només es fa visible en la debilitat i, primer de tot, en la debilitat de Crist crucificat. Cal molta fe per captar el poder de Déu amagat enmig del sofriment. Però no és cap teologia de la debilitat, de la tristesa o de la tribulació, sinó “del poder de la debilitat (2Co 12,9), de l'esperança, del goig de descobrir Déu enmig de la tribulació. [...] Els crucificats són els preferits de Déu. (*'A 500 anys de la Reforma protestant'*, 2017).

- La crema de la butlla *Exurge Domine* i del Dret canònic [per part de Luter] tenia un enorme abast simbòlic. Donava a entendre el final de la justificació teològica del poder polític que des de l'inici de l'edat mitjana havia sustentat el Sacre Imperi Romanogermànic com a concreció històrica del concepte bíblic del Regne de Déu. I era també la ruptura de la doctrina de les “les Dues Espases” proclamada a finals del segle XIII per Bonifaci VIII en la butlla *Unam Sanctam*, que sostenia que el poder espiritual del Papa estava per sobre del poder temporal del príncep. Suposava la proclamació de la separació entre l'esfera espiritual i la temporal i, en conseqüència, la proclamació de la necessitat de la laïcitat de l'Estat, en coincidència amb el que els humanistes feia temps que reclamaven. Era l'aplicació en el dret del naixement de la consciència individual. (*'A 500 anys de la Reforma protestant'*, 2017).

- La biografia de Xirinacs no emet judicis de valor; deixa que parlin els fets, descrits detalladament, acompanyats de dades, de noms i del context. A través dels fets del Xirinacs escolapi, pedagog, filòsof, polític, i fins i tot empresari, descobrim el Xirinacs lluitador, el no-violent, el pacifista, l'intel·lectual, el Xiri agosarat, però també el Xiri més humà, el Xiri dèbil, que necessita l'escalfor dels amics, el que se sent sol, el que es veu aclaparat per l'empresa, el traït. I sobretot el místic i el profeta. Hi descobrim el desplegament de la seva personalitat. I veiem com entra a poc a poc en el fons del fons de si mateix en cada un dels aspectes, i com aquest neguit l'obliga a un viatge cap a un més endins encara, que el deixa descol·locat en el context conformista que l'envolta[...] Religiós atípic, però profundament religiós. Probablement la recerca del transcendent fou la raó profunda de la seva personalitat. La seva actuació en els diferents camps eren diferents miralls per a poder-hi veure el transcendent, que ell anomenava l'Ú. I va perseguir aquest “Ú” des de totes les vessants que va poder. [...] No proclamava d'on li tenia l'incombustible foc que el cremava, però tampoc no se n'amagava: es podia entreveure. L'arrel del pacifisme, de la insubornable voluntat de relligar-se amb la gent, de la protesta contra qualsevol opressió, de la defensa de la llibertat i, per tant, de la seva proposta política, la trobava en el “cara a cara amb l'Invisible” com ell mateix diu. La sinceritat en aquesta recerca el va fer lliure, tot i essent sacerdot, davant de les institucions religioses i les seves normes. [...] Com diu el subtítol del llibre, fou un “profeta radical” i morí cercant Déu (“Lluís M. Xirinacs: aviat farà deu anys”, *El Pregó*, núm 544, 2017).

- A la majoritària petició pel Referèndum, l'Estat respon amb violència, detencions, intervenint la Generalitat i gravíssimes violacions de les garanties democràtiques, que posen de manifest la debilitat del propi Estat. En contrast, la Generalitat i les institucions catalanes, intervingudes i humiliades, han rebut un suport massiu de la població. L'ús partidista que durant tants anys el PP ha fet en benefici propi de les institucions de l'estat, se li gira finalment en contra. De manera massiva els catalans hem dit prou. [...] La lluita per un món millor té moltes vessants: drets socials, de gènere, de medi-ambient, de pau, del dret a la llibertat d'expressió, de respecte al pluralisme, als drets col·lectius, als drets de les nacions. Contemplar la plenitud de la persona només a partir d'una d'aquestes dimensions és reduccionista. Per això és un error greu contraposar Drets Socials (laborals i els que corresponen a l'estat del benestar) a l'exercici del dret a la llibertat col·lectiva. La dignitat de la persona és un tot, indivisible.

Però les esquerres, sobretot l'esquerra política, per una lectura unilateral dels clàssics, des de sempre ha tingut dificultats per assumir els valors dels nous moviments socials que anaven apareixent: feminisme, ecologia, pacifisme, objecció de consciència, diàleg amb cristians, etc. Un cop han sigut assumits socialment, els incorpora l'esquerra i finalment formen part del seu patrimoni cultural i ideològic. Així passarà també amb els Drets Nacionals.

El que passa ara a Catalunya no és un fet de la “burgèsia”, sinó un fet sociològicament transversal. La defensa de la democràcia i participació és un fet transversal. I la defensa de la identitat de Catalunya com a

nació en el moment actual és també un fet transversal que comparteix gent de diferents classes socials, ideologies, procedències i edat. Llegir el que passa com una “manipulació” de la dreta és ceguesa. (*El moment de Catalunya*, inèdit; 23 de setembre 2017.)

- Cal que els creients estiguem presents allí on es treballi per lluitar contra la pobresa i la marginació de persones. Per exemple, animant els temples a acollir els sense sostre i a formar part de tantes altres iniciatives que en els temes concrets plantegen un canvi en les relacions econòmiques: moviment dels aturats, la PAH, ILP sobre la Renda Garantida Ciutadana, StopMareMortum, Tanquem els CIEs, moviments socials de caràcter alternatiu, econòmics i moviments per la pau. (2017).

- Som hereus de moltes desobediències i de moltes lluites compartides per obtenir llibertats. La reflexió sobre la desobediència és avui oportuna pel moment que vivim. Els que estan contra el procés nacional català repeteixen com un mantra que l’obediència a la llei és l’única possible sortida al conflicte, sense advertir, però, que la llei ha de servir la gent, no al revés, la gent servir la llei. Si hi ha conflicte entre llei i majoria o entre llei i consciència, hauríem de repetir com don Milani que “l’obediència a la llei no sempre és una virtut”.

Cap dret o llibertat —social, polític, econòmic, cultural, sindical, ecologista, feminista...—no s’ha aconseguit sense posar en qüestió la legalitat vigent. És el conflicte entre legalitat i legitimitat. Perquè no sempre la legalitat és legítima. No ho és, per exemple, quan conculca drets fonamentals. I no sempre la legitimitat és legal. No ho és, per exemple, quan la llei no reconeix la voluntat majoritària de la població. Des de la lluita contra l’esclavitud, tots els canvis socials a favor de les majories s’han hagut de fer traspasant la legalitat vigent. (*‘La legítima desobediència’*, *El Pregó*, núm 547, setembre 2017).

- Els creients hem d’estar presents als mitjans de comunicació sense complexos i sense privilegis tot denunciant pràctiques que s’allunyen clarament de l’esperit del Pla Pastoral Diocesà, com per exemple la vinculació de l’Església amb la COPE i 13TV, que són mitjans que insulten i generen odi (2017).

- Davant les amenaces i la violència la societat ha reaccionat amb actituds i fets de noviolència activa. Des de feia temps, els més variats sectors —bombers, pagesos, advocats, mestres, impressors, músics, universitaris, informàtics, etc.— posaven imaginació i creativitat al servei d’una causa comuna. Finalment, les estratègies per arribar a poder votar —col·legis, taules, urnes, paperetes, cens—, i sobretot l’experiència a l’1 d’octubre de tants apallissats, a terra i amb les mans enlaire, ho han convertit tot en un procés èpic que no oblidarem. Cal que guardem aquest relat com un tresor. Ens hem descobert formant part d’una societat amb uns valors assentats de noviolència que ni nosaltres mateixos sospitàvem. Què ha passat? Perquè aquesta força aparentment tan amagada, aquesta reacció tan especial, massiva i pacífica? El que ha passat no s’improvisa. Sens dubte hi ha molt del pòsit de molts i moltes, persones, grups i moviments que durant anys i anys, sense esperar veure’n el resultat han sembrat. (*‘La tradició de la noviolència’*, programa per a *Debats a Sant Ildefons*, 2-XI-2017).

- Pel que fa al passat referèndum il·legal de l’1 d’Octubre, s’ha viscut un sentiment positiu i hem estat testimonis d’un procés d’apoderament popular i de construcció col·lectiva d’una nació i de formar-ne part. Després de set anys de continuades mobilitzacions socials, l’1-O no només comporta la revisió del pacte constitucional de 1978 sinó que també qüestiona el model de transició política, que ha emergit d’un subconscient col·lectiu transversal, fruit probable d’un constant treball d’acollida, alfabetització, noviolència, etc., en un terreny més cultural i prepolític que una altra cosa. (27-XI-2017: ‘Encuentros para el diálogo’).

- L’increment dels fonamentalismes és un dels desafiaments més importants que tindrem en un pròxim futur. L’enfrontament entre cultures i religions, la vinculació entre fonamentalismes religiosos i fonamentalismes militars i econòmics, les amenaces del terrorisme, el creixement de la ultradreta tant a Europa com als Estats Units, la relació amb la xenofòbia, el racisme, etc. són l’expressió d’una societat insegura, que té por a l’altre i està a les antípodes de la voluntat de construir la convivència fonamentada sobre el diàleg, la tolerància i la pau. (Programa “Espai Obert” 2017-2018).

- El dret a decidir el compartien el 80% de la població i, en conseqüència, el 80% dels membres de les comunitats cristianes. Responent a aquest desig, a partir del trencament que va suposar la sentència del Tribunal Constitucional el 2010, les bases cristianes han generat desenes de manifestos, posicionant-se a favor del diàleg i de poder votar, des de les més altes instàncies de les diòcesis passant per abats, rectors,

laics, acció catòlica especialitzada, comunitats de base o entitats educatives. Ja en 2013, el 31 d'octubre, un total de 55 entitats cristianes van fer lliurament solemne al Parlament d'un manifest "Pel dret de Catalunya a decidir el seu estatus polític". Entre els signants hi havia entitats de tant pes com la junta de la Unió de Religiosos de Catalunya, la Companyia de Jesús, Escola Pia, claretians, carmelites descalces, carmelites de la caritat, l'Institut Superior de Ciències Religioses (Iscreb), Càritas, Justícia i Pau, Confederació Cristiana d'AMPAS, Cristianisme i Justícia, Fundació Escoles Parroquials, Grup Sant Jordi. etc. En el document no es demanava cap pacte per a la independència, sinó que es tractava d'una crida prèvia, neutral i respectuosa amb totes les opcions per trobar una solució; se cenyia al nivell dels principis ètics que fonamenten tota acció social o política, no en el de les opcions polítiques concretes que puguin derivar d'aquests principis. El 7 de juliol de 2014, les entitats signants van celebrar un acte massiu al Caixaforum pel Dret a Decidir. Finalment, el passat 21 de febrer, vint d'aquestes entitats van presentar de nou al Parlament el document "El Fet religiós a la Catalunya del futur", on plantejaven l'estatus legal del fet religiós i la cooperació de les confessions en una Catalunya amb capacitat de decidir. Les declaracions en el mateix sentit pel dret a decidir van continuar abans de la consulta del 9 de novembre de 2014 i després de la consulta. Finalment, davant les eleccions del 27 de setembre de 2015, un nombrós grup d'intel·lectuals el dia 8 va dirigir una "Carta oberta de cristians de Catalunya a cristians del conjunt d'Espanya", manifestant que Catalunya ha de "tenir la capacitat de decidir el seu futur, si vol o no tenir un Estat propi ", i el dia 14 "Cristianisme al Segle XXI" emet un comunicat semblant referint-se al recent discurs del Papa Francesc a Bolívia. (Desembre 2017 a la revista madrilenya *Éxodo*, núm.141.)

- El profeta, el d'Israel i el d'avui, no es mou per la lògica de la raó, ni tan sols per l'ètica, i molt menys per la dels oportunistes polítics, sinó per uns principis transcendents. Per això, es tracta sempre d'una crida a la radicalitat. El seu crit neix d'una crida profunda i de la passió per l'absolut, i no s'alimenta de vagues entusiasmes, sinó que obre camins, trenca els límits de l'immediat i situa constantment la lògica del conflicte concret a un nivell superior. I exigeix, també sense contemplacions ni pactes ni prudències, l'amor als altres. Per això, la més important acció profètica i acció política citada a la Bíblia —i de la qual Jesús es convertirà en principal portaveu— és l'amor als pobres. Semblantment, la més important acció profètica i acció política dels profetes d'avui és l'amor als pobres. [...] L'acció immediata és l'acció política. L'acció profètica es proposa mantenir el sentit dels valors absoluts, situa el futur en el present sense prudències, no entra en càlculs tàctics ni en negociacions, trenca esquemes, sorprèn a la imaginació. [...] La política sense profetisme té el risc de ser immediata, de pactisme, de pèrdua de l'horitzó. Però l'acció profètica, si no vol ser etèria, ha de ser present en els moviments polítics i religiosos, concretar-se en accions transformadores. Els moviments per la pau, la lluita contra la marginació i contra tota mena d'opressió, l'acolliment de l'immigrant, la pugna per retornar a la comunitat cristiana el missatge original de l'Evangeli... són els nostres profetes d'avui. Si són fidels a la seva missió, experimentaran l'anunciat escàndol evangèlic dels benpensants, però seran creadors d'esperança.

Lluís Busquets i Grabulosa

cristianismexxi@cristiansimexxi.cat

Telèfon: 627 43 37 98